Πράσινο στην Πόλη και Κοιν

Σωτηρίου Ιωάννης

Υφιστάμενη Κατάσταση

- Σχεδόν ανύπαρκτοι πράσινοι ελεύθεροι χώροι (0,96 m^2 πράσινο ανά κάτοικο η Αθήνα) → αναγκαιότητα ανθρώπων για επαφή με την φύση
- Προβληματικές κοινωνικο-περιβαλλοντικές συνθήκες στις πόλεις → Διάδοση πανδημιών
- Αντίληψη για το αστικό πράσινο ως τόπο για πιθανές επενδύσεις που θα αποφέρουν οικονομικό κέρδος
- Εφαρμογή πολιτικών από κρατικούς φορείς και πολυεθνικές ή τοπικές επιχειρήσεις που εμποδίζουν την συμμετοχή στα κοινά μέσω των αστικών πάρκων
- Συνεχόμενη παραγωγή αστικών ανισοτήτων μέσω πράσινων οραμάτων και παρεμβάσεων, περιφράξεων, επιβολή εισιτηρίου και κατάργηση της 24ωρης λειτουργίας στους δημόσιους πράσινους χώρους και πάρκα

Αστικό πράσινο 2014, m ανά κάτοικο, σε διάφορες πόλεις

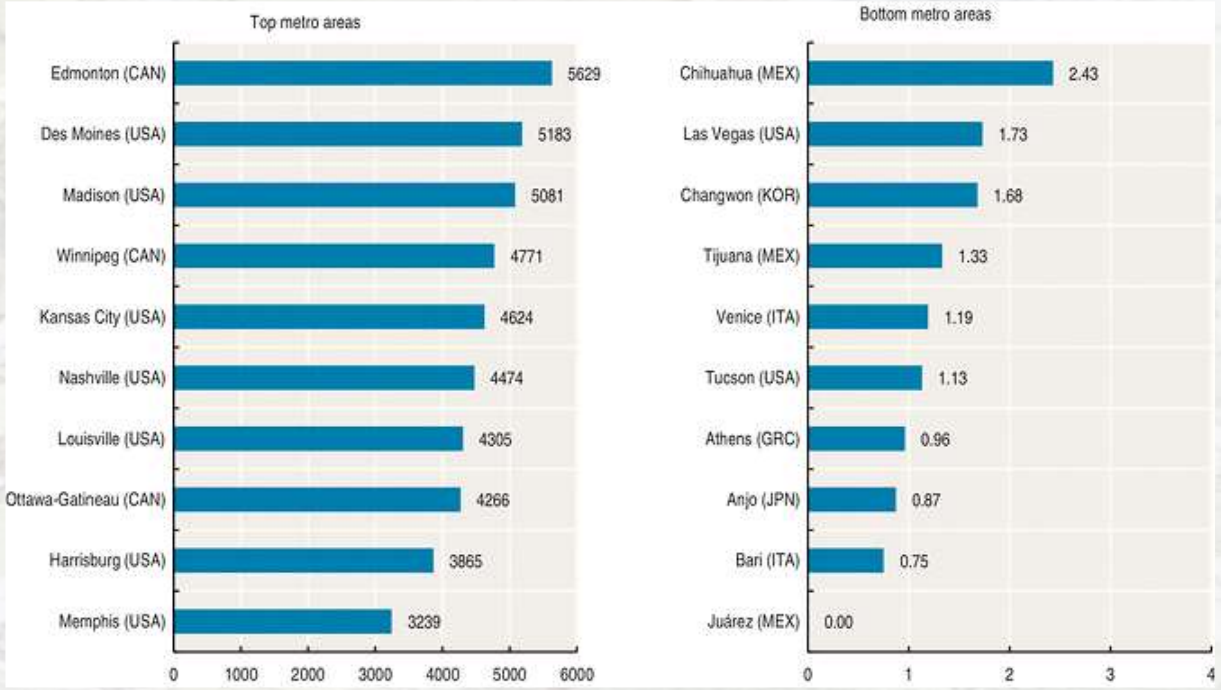

Πηγή: WWF από ΟΟΣΑ (2014)

Τρόποι Αντιμετώπισης

- Διαμόρφωση μιας τοπικο-παγκόσμιας διάστασης και σκέψης
- Προτάσεις ενεργοποίησης κατοίκων για επίλυση πραγματικών προβλημάτων με αποτελεσματική αυτοδιακυβέρνηση για τους πράσινους δημόσιους χώρους
- Διαμόρφωση αστικών πάρκων, ως προέκταση των γειτονιών για κάθε κάτοικο χωρίς διακρίσεις καθώς τα οφέλη τους είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία
- Δράση σε παγκόσμιο επίπεδο για αντιμετώπιση και βελτίωση κρίσιμων ζητημάτων όπως η υγεία και φύση.
- Χρήση αστικών πάρκων και συμβίωση σε αυτά από ομάδες, συλλογικότητες και κοινωνικά κινήματα από τα κάτω διεκδικώντας, διαμορφώνοντας και δημιουργώντας τις συνθήκες που επιθυμούν σε επίπεδο γειτονιάς. Κατανοώντας με αυτόν τον τρόπο την σημαντικότητα και τη σημασία της έννοιας του τόπου για την ζωή σήμερα.

Στοιχεία Τοπικοπαγκόσμιας Προσέγγισης

- Αλληλένδετες έννοιες το τοπικό και το παγκόσμιο, το περιφερειακό και το εθνικό, η σχέση των οποίων είναι αμοιβαία συγκροτημένη
- Το παγκόσμιο δεν αποτελεί μια προκαθορισμένη οντότητα εξωτερική από άλλες χωρικές κλίμακες
- Πραγματοποιούνται διαδικασίες παραγωγής, αναπαραγωγής, τροποποίησης και αμφισβήτησής του παγκόσμιου μέσω πολλών δράσεων σε διάφορες χωρικές κλίμακες.
- Τονίζεται η επίδραση των τοπικών παραγόντων και των σχέσεων εξουσίας στις αστικές συνθήκες διαβίωσης καθώς και στη μορφή που λαμβάνει η παγκοσμιοποίηση.
- Συνεχόμενη αναπαραγωγή ιδιαιτερότητας και μοναδικότητας τόπου
- Παγκοσμιοποίηση κοινωνικών σχέσεων μια άλλη πηγή της γεωγραφικής άνισης ανάπτυξης και της μοναδικότητας του τόπου
- Κάθε μέρος το επίκεντρο ενός ξεχωριστού μείγματος ευρύτερων και πιο τοπικών κοινωνικών σχέσεων.

Αστικά κοινά

Ορισμός

Αγαθά και πόροι που αποτελούν αντικείμενο συλλογικής παραγωγής ή και συλλογικής ιδιοκτησίας. Η πρόσβαση στα κοινά αγαθά ρυθμίζεται συλλογικά και παρέχεται επί ίσοις όροις, εμπεριέχοντας όλο το εύρος από την ανοικτή πρόσβαση έως τον καθολικό αποκλεισμό και από την κατανάλωση των κοινών πόρων, με ποικίλες άλλες δυνατότητες

Τα κοινά αποτελούνται από τρία στοιχεία:

- Κοινοί πόροι = κοινές «δεξαμενές» ή «πηγές», που γίνονται αντιληπτές ως μη εμπορικές, με τις οποίες εκπληρώνονται οι ανάγκες των ανθρώπων
- Κοινότητες = σύνολα από ανθρώπους που μοιράζονται αυτές τις πηγές και τους πόρους από κοινού, καθορίζοντας οι ίδιοι τους κανόνες για της διαχείριση αυτών
- Σχέσεις που δημιουργούν τα κοινά = κοινωνική διαδικασία που δημιουργεί και αναπαράγει τα κοινά

Λόγοι ύπαρξης

- Επίλυση πραγματικών προβλημάτων
- Διαδικασίες κοινής επιμελητείας για πράγματα που κατέχει και διαχειρίζεται από κοινού μια κοινότητα

Δημόσιος Αστικός Χώρος και Κοινά

Δημόσιος Χώρος σήμερα

- Εν μέσω των νεοφιλελεύθερων πλαισίων που επικρατούν σήμερα, ο δημόσιος χώρος νοείται ως τόπος οικονομικής υπεραξίας.

- Η γενικότερη κατάσταση στις πόλεις οδήγησε στην εμφάνιση ενός νέου τύπου χώρου και στην υποβάθμιση και παρακμή των δρόμων, των πλατειών και των πάρκων.

- Με πρόφαση συχνά και την υποβάθμιση των δημόσιων υποδομών, ο νέος αυτός χώρος δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για μεγάλες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, αίθρια ή μη εμπορικά κέντρα, εταιρικά και τραπεζικά συγκροτήματα, διεθνή αεροδρόμια, αναγνωρίζοντας όλες αυτές τις υποδομές ως δημόσιο χώρο του μέλλοντος.

Δημόσια σφαίρα

- Πολιτική “αρένα” όπου διαμορφώνονται οι κοινές γνώμες και η ισχυρή κυκλοφορία αυτών είναι ικανή να πιέσει τις ομάδες αρχών και να περιορίσει τις ενέργειές τους.

- Συχνά ορίζεται ως ο τόπος όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται χωρίς βία.

- Βασικά στοιχεία της δημόσιας σφαίρας:

1. Κάθε συμμετέχων πρέπει να έχει την ίδια ευκαιρία να ξεκινήσει τη συζήτηση, να υποβάλει ερωτήσεις, να συζητήσει, να εξετάσει και να προτείνει.
2. Όλοι πρέπει να έχουν το δικαίωμα να αμφισβητούν τα καθορισμένα θέματα συζήτησης
3. Καθένας πρέπει να έχει την ίδια ευκαιρία να δηλώσει τις επιθυμίες και τα συναισθήματά του. Στην δημόσια σφαίρα είναι διαρκές το ενδεχόμενο ύπαρξης πρωτόγνωρων και μη ελέγξιμων συνθηκών και καταστάσεων.

- Τελευταίο χαρακτηριστικό του δημοσίου είναι η αλληλεπίδραση και η επαφή με ξένους, κυρίως με την έννοια του διαφορετικού και όχι τόσο με του αγνώστου.

Δημόσιος Αστικός Χώρος και Κοινά

Ανάγκες που ικανοποιεί κυρίως μέσω του αστικού πρασίνου

- Πρόσβαση στην φύση
- Κοινωνική αλληλεπίδραση
- Πρόσβαση στη δημόσια δράση
- Πρόσβαση στο παιχνίδι
- Ευκαιρίες συλλογικών δράσεων από τα κάτω.

Ιδιαιτερότητα αστικού δημόσιου χώρου πρασίνου

- Νοείται ως ένας τόπος «αστικού δράματος» και «χορού του δρόμου», δηλαδή ένας κοινωνικός τόπος ο οποίος αυθόρμητα και άτακτα αποκτά τις κοινωνικές ποιότητές του, αποτελώντας κοινωνική συνθήκη.

- Δημιουργεί ιδανικές συνθήκες ζωής και κοινωνικοποίησης και δραστηριότητες συλλογική συμβίωσης των κατοίκων της πόλης.

Δικαίωμα στην πόλη
Henri Lefebvre

- Για να είναι εφικτή μια πραγματοποίηση μιας κοινωνίας πόλης πρέπει ο σχεδιασμός της να είναι προσανατολισμένος προς τι κοινωνικές ανάγκες.

- Με τον όρο κοινωνικές ανάγκες νοούνται οι ανάγκες, αντιθετικές και συμπληρωματικές, που αφορούν την ασφάλεια, αλλά και την διαφυγή, την σιγουριά αλλά και την περιπέτεια, την οργάνωση της δουλείας αλλά και του παιχνιδιού, την πρόβλεψη αλλά και του απροόπτου, ενότητας και ποικιλίας, απομόνωσης και επαφής, ανταλλαγών και επενδύσεων, ανεξαρτησίας και επικοινωνίας, αμεσότητας και μακροπρόθεσμης προοπτικής.

<u>Δικαιώματα που αν ενταχθούν στην κοινωνική πρακτική, θα αλλάξουν την πραγματικότητα:</u>

- Δικαίωμα στην εργασία, στη μόρφωση και στην εκπαίδευση, στην υγεία και στη στέγη, στον ελεύθερο χρόνο, στη ζωή.
- Δικαίωμα στην πόλη, στην αστική ζωή, στην ανακαινισμένη κεντρικότητα, στους τόπους συναντήσεων και ανταλλαγών, στον ρυθμό ζωής και στη χρησιμοποίηση του χρόνου που θα επιτρέπουν την πλήρη και ολοκληρωμένη χρήση των στιγμών και τόπων κ.λπ.

«Το δικαίωμα στην πόλη εκδηλώνεται ως υπέρτατη μορφή των δικαιωμάτων: δικαίωμα στην ελευθερία, στην εξατομίκευση μέσα στην κοινωνικοποίηση, στην κατοικία και το κατοικείν. Το δικαίωμα στο έργο (στη συμμετοχική δραστηριότητα) και το δικαίωμα στην προσοικείωση (εντελώς διαφορετικό από το δικαίωμα στην ιδιοκτησία) εξυπονοούνται μέσα στο δικαίωμα στην πόλη».

Κοινωνικά κινήματα πόλης

Ορισμός

«φορείς αστικοχωρικού μετασχηματισμού», δηλαδή κοινωνικά κινήματα τα οποία, αντιτιθέμενα στη «σημασία» μίας καθορισμένης χωρικής δομής, δοκιμάζουν νέες «αστικές λειτουργίες» και νέες «μορφές»

Τρόποι με τους οποίους ένα κίνημα μπορεί να αλλάξει τη σημασία του αστικού χώρου

- ενεργή πρακτική διεκδίκησης
- κοινή κουλτούρα και πολιτική αυτοδιαχείρισης
- συλλογική κατανάλωση
- συνείδηση της ύπαρξής του ως κοινωνικό κίνημα πόλης
- σχέση με την κοινωνία, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα πολιτικά κόμματα κ.λπ., μέσω ομάδων στις οποίες έχει ανατεθεί από το κίνημα ο συγκεκριμένος ρόλος
- αυτονομία και ανεξαρτησία από τα πολιτικά κόμματα.

Κοινωνικά κινήματα και αντιστάσεις

Ορισμός

Κινητοποίηση κοινωνικών ομάδων που χαρακτηρίζονται από την αίσθηση ότι ανήκουν κάπου και οι στόχοι τους δημιουργούνται από την κοινωνική δυσαρέσκεια σε μία ιδιαίτερη κοινωνική κατάσταση

Τρεις παραλλαγές των κοινωνικών κινημάτων:

1) οι **συντηρητικοί**, που επιδιώκουν να διατηρήσουν ή να επανακτήσουν προηγούμενες καταστάσεις

2) οι **αναμορφωτές**, που επιδιώκουν να μεταρρυθμίσουν ή να διεκπεραιώσουν αξιώσεις εντός της σημερινής κοινωνίας

3) οι **επαναστάτες**, που στοχεύουν σε μια ριζική μεταμόρφωση της κοινωνίας

Σημαντικά Στοιχεία για αποτελεσματική δράση κοινωνικών κινημάτων εντός των δημόσιου πρασίνου

- Δράση μέσω των κοινών
- Πραγματοποίηση μιας συνεχόμενης και οργανωμένης δημόσιας προσπάθειας που διαμορφώνει συλλογικές διεκδικήσεις έναντι των Αρχών που λαμβάνουν τις αποφάσεις
- Χρήση συνδυασμών μεταξύ των ακόλουθων μορφών πολιτικής δράσης: δημιουργία οργανώσεων και συνασπισμών ειδικού σκοπού, δημόσιες συναντήσεις, επίσημες πομπές, αγώνες, συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις, συλλογή υπογραφών, δηλώσεις προς και σε δημόσια μέσα μαζικής ενημέρωσης, και pamphleteering (διανομή φυλλαδίων που προορίζονται για ευρεία κυκλοφορία).
- Συγκέντρωση σημαντικού αριθμού ατόμων, ώστε αυτοί που έχουν την εξουσία να αντιμετωπίσουν σοβαρά τους ισχυρισμούς τους.

Αστική πολιτική οικολογία

Στόχος

- Ανάδειξη πολιτικών διαστάσεων αστικών περιβαλλοντικών διαδικασιών, προβάλλοντας την πόλη ως ένα πεδίο «οικο-πολιτικής δράσης».
- Να δοθούν κατευθύνσεις προς την παραγωγή, όχι μόνο βιώσιμων, αλλά δίκαιων και δημοκρατικών πόλεων για τους ίδιους τους πολίτες που τις κατοικούν

Κοινωνιο-φύση

μεταβολικές διαδικασίες της αστικοποίησης παράγονται με σύνθετους τρόπους και είναι ταυτόχρονα κοινωνικές και φυσικές

Πόλη

κλίμακα θεώρησης για τα περιβαλλοντικά προβλήματα επιχειρώντας να αποκωδικοποιήσει «τις πολιτικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες συγκεκριμένες κοινωνικό-φυσικές αστικές συνθήκες δημιουργούνται και ξαναδημιουργούνται

Αστική πολιτική οικολογία

Δύο σημαντικές προκλήσεις που οδήγησαν στην εμφάνιση της:

- Ανάγκη για επανεξέταση της «κοινωνιολογικής» φύσης της αστικής θεωρίας για ένα μεγάλο μέρος του εικοστού αιώνα

- Αγνόηση, από τις περισσότερες περιβαλλοντικές θεωρίες, της διαδικασίας της αστικοποίησης, ως μία από τις κινητήριες δυνάμεις πίσω από πολλά περιβαλλοντικά θέματα

Αστική πολιτική οικολογία και Αποανάπτυξη

Αποανάπτυξη

- Στην καρδιά της πολιτικής οικολογίας ενσωματωμένες οι αρχές της βιώσιμης αποανάπτυξης, όντας κριτικά αποστασιοποιημένη από το φαντασιακό της ανάπτυξης.
- Κριτική σε μία σειρά όρων και εννοιών όπως στην μεγέθυνση και ιδιαίτερα την οικονομική, με στόχο την κατάργησή της στην κοινωνία και στον δημόσιο χώρο.
- Μεγέθυνση δεν είναι οικολογικά βιώσιμη αντίθετα προκαλεί κακή ψυχολογική υγεία, συμφόρηση, πολλές εργατοώρες και μόλυνση
- Προσπάθεια ώστε η κοινωνία «να καταφέρει να πείσει τον εαυτό της ότι έχει αρκετά και δε χρειάζεται πλέον να συσσωρεύει»
- Στόχος αποανάπτυξης να δημιουργηθούν οι βάσεις και οι προϋποθέσεις για την αναζήτηση της αυτονομίας.
- Μετάβαση σε συμβιωτικές κοινωνίες που ζουν με λίγα, απλά και κοινοτικά.

Πράσινος Αστικός Εξευγενισμός

Ορισμός

Διερεύνηση παραγωγής αστικών ανισοτήτων μέσω πράσινων οραμάτων και παρεμβάσεων όπως πράσινοι ανοιχτοί χώροι και πάρκα

Χαρακτηριστικά

- κοινωνικοχωρικές ανισότητες διαμορφώνονται εν μέρει από το φυσικό και χτισμένο περιβάλλον που διαφέρει ανάλογα με τη γειτονιά
- Σχεδιασμός νέων πράσινων υποδομών προσαρμογής στις κλιματικές συνθήκες χωρίς τη συμπερίληψη ατόμων που έχουν βιώσει στο παρελθόν βία, ανασφάλεια ή έγκλημα σε μια προκαλώντας φυλετικές αδικίες.
- Υποτίμηση κινδύνων κοινωνικά ευάλωτων ομάδων στο όνομα της αντιμετώπισης αναγνωρισμένων κλιματικών κινδύνων μέσω πράσινων υποδομών.
- Οφέλη ενεργών χώρων πρασίνου, όπως υγεία, μόνο στις γειτονιές που τον επωμίζονται με υψηλότερα εισοδήματα

Οφέλη αστικού πρασίνου

Περιβαλλοντικά

- «φιλτράρισμα» του αέρα,
- διατήρηση της βιοποικιλότητας
- ρύθμιση της θερμοκρασίας και της σχετικής υγρασίας του αέρα
- απορρόφηση των θορύβων της πόλης
- μείωση του κινδύνου πλημμυρών

Κοινωνικά

- ψυχική και σωματική υγεία
- αναβάθμιση της έννοιας της γειτονιάς και συμμετοχή σε αποφάσεις που την αφορούν
- δημιουργία κοινωνικών σχέσεων και συναναστροφών
- περιβαλλοντική εκπαίδευση

Οφέλη αστικής γεωργίας

- κοινωνικοοικονομική αξιοποίηση ανοικτών χώρων
- εξοικείωση με τη γη και επαφή με το έδαφος
- ευκαιρίες χρήσης του δημοσίου χώρου από του κατοίκους
- νέες μορφές συλλογικής δράσης
- ευνοϊκές συνθήκες γειτονιάς
- δημιουργία αίσθησης ευθύνης του κατοίκου για την ποιότητα του περιβάλλοντος που ζει
- ψυχαγωγικοί σκοποί
- απόκτηση καλλιεργητικής, διαιτητικής και διατροφικής γνώσης

Πράσινοι διάδρομοι στην πόλη

Ορισμός

Οι πράσινοι διάδρομοι περιλαμβάνουν ζώνες βλάστησης, ρυάκια, ποτάμια, πλημμυρικές περιοχές και άλλες φυσικές λειτουργίες κατά μήκος των δημοσίων υποδομών

Δημόσιες υποδομές

δίκτυα κοινής ωφέλειας, δρόμοι, σιδηροδρομικοί διάδρομοι και άλλες κατασκευές που διευκολύνουν την δημόσια χρήση του πρασίνου

Πράσινοι διάδρομοι στην πόλη

Οφέλη

- ενίσχυση της κινητικότητας του πολίτη
- ασφαλείς περιοχές πεζών και ποδηλάτων
- διασυνδέσεις ανάμεσα στις γειτονιές και τα υφιστάμενα πάρκα
- χώροι κοινωνικής δικτύωσης και ευκαιρίες αναψυχής.
- προστασία της βιοποικιλότητας
- διατήρηση της ποιότητας του νερού
- μείωση της ρύπανσης
- αποτροπή της διάβρωσης του εδάφους
- διευκόλυνση ανταλλαγής ενέργειας και θρεπτικών ουσιών εντός του συστήματος

Πράσινοι διάδρομοι στην πόλη

Κατηγορίες πράσινων διαδρόμων

1) Πράσινοι διάδρομοι οικολογικά σημαντικών διαδρόμων και φυσικών συστημάτων

2) Ορεινές πράσινες διαδρομές αναψυχής

3) Πράσινοι διάδρομοι με ιστορική κληρονομιά και πολιτιστικές αξίες

Πράσινοι διάδρομοι στην πόλη

Παράδειγμα ένταξης του πρασίνου στα αστικά κέντρα:

Finger Plan της Κοπεγχάγης

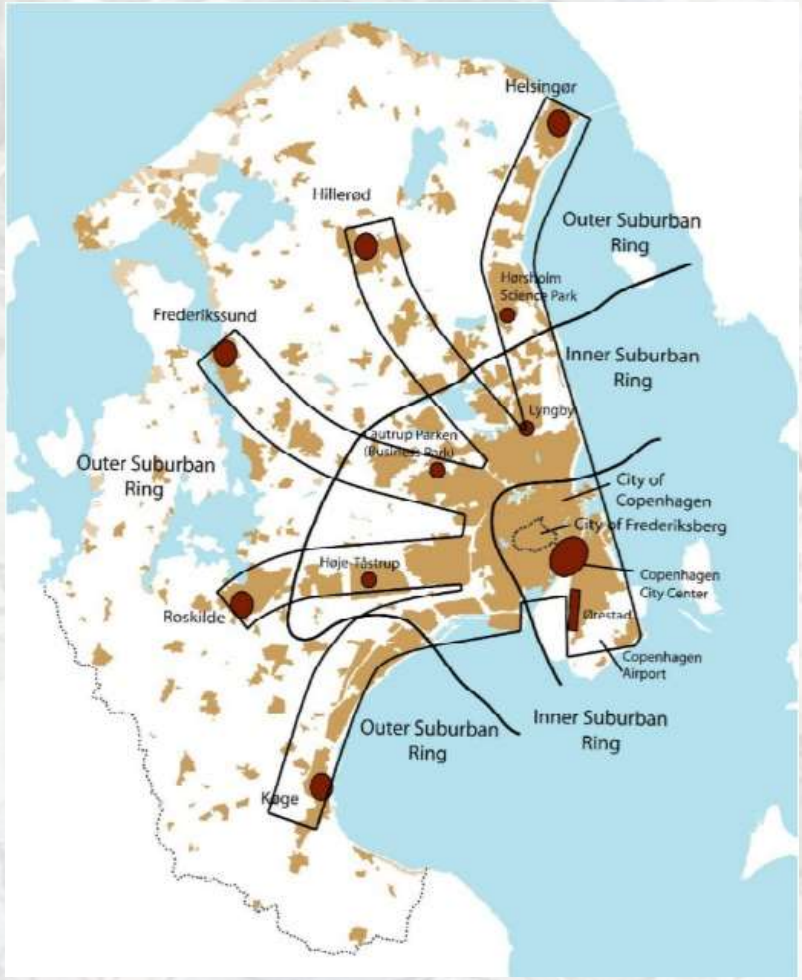

- πολεοδόμηση μορφής λεπτών «δακτύλων»
- πράσινες νησίδες ή περιοχές στις οποίες δεν έχουν γίνει επεμβάσεις θα βρίσκονται ανάμεσα στα «δάκτυλα»
- ανάπτυξη των «δακτύλων» θα γίνει κατά μήκος των μέσων δημόσιας μεταφοράς, και κυρίως σιδηροδρόμων
- ανάπτυξη προαστίων γραμμικά το ένα μετά το άλλο
- ζωή κατοίκων κοντά σε χώρους πρασίνου
- χωροθέτηση κατοικιών σε μικρές αποστάσεις από ποδηλατοδρόμους, χώρους πρασίνου, τρένα και αυτοκινητοδρόμους

Εμφάνιση αστικών πάρκων

μαζική αστικοποίηση τον 19ο αιώνα

παρακμή της φύσης κατά τον εικοστό αιώνα

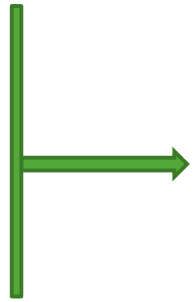

ανάγκη εισαγωγής φυσικών πόρων και στοιχείων σε αστικές περιοχές

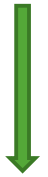

δημιουργία και ανάπτυξη του κινήματος του αστικού πάρκου με στόχο την αύξηση της ποιότητας ζωής στη σύγχρονη πόλη

Εμφάνιση αστικών πάρκων

Το πρώτο αστικό πάρκο της ιστορίας

Victoria Park, Λονδίνο

Το πρώτο αστικό πάρκο που κατασκευάστηκε αποκλειστικά με δημόσια χρήματα

Birkenhead Park, Birkenhead

Εμφάνιση αστικών πάρκων

- Πρώτα σχέδια πάρκων είχαν στόχο την αναπαράσταση των αγροτικών τοπίων
- Αργότερα, ο σχεδιασμός αστικών πάρκων υιοθέτησε τις επίσημες αρχές σχεδιασμού λαμβάνοντας υπόψη τα οικολογικά κριτήρια
- Επί του παρόντος το κίνημα αστικών πάρκων υιοθέτησε και την λειτουργία περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Εμφάνιση αστικών πάρκων

Πάρκα που σημάδεψαν το κίνημα των αστικών πάρκων

Central Park, New York

- έκταση 3410 στρέμματα
- 6% του νησιού του Μανχάταν
- 1360 στρέμματα δάσους, 2000 στρέμματα γκαζόν και λιβάδια, 1000 στρέμματα νερού
- 26000 δέντρα
- σκοπός βλάστησης η ανάπτυξη νέων τοπίων που προορίζονταν να αντιπροσωπεύσουν αγροτικές και φυσικές ομορφιές
- έξυπνη εναλλαγή καλλιεργειών

Amsterdamse Bos park, Amsterdam

- έκταση 9350 στρέμματα
- 4200 στρέμματα δασών
- 2150 στρέμματα ανοιχτοί χώροι, κυρίως λιβάδια
- 1350 στρέμματα νερό
- 70 στρέμματα υγρές ζώνες
- 65 στρέμματα δρόμοι, οδοί και χώροι στάθμευσης
- 30 στρέμματα διάφορες άλλες χρήσεις

Εμφάνιση αστικών πάρκων

Πάρκα που σημάδεψαν το κίνημα των αστικών πάρκων

Parc André – Citroën, Paris

- έκταση 140 στρέμματα
- 2500 δέντρα, 70.000 θάμνους, 250.000 φυτά, 25 βρύσες, 8 θερμοκήπια και 10 στρέμματα νερού
- κεντρικό στοιχείο σχεδιασμού ένα ορθογώνιο με χλοοτάπητα, που περιορίζεται από ένα κανάλι ύδατος και χωρίζεται από μία διαγώνιο

City Park, Porto

- μεγαλύτερος χώρος πρασίνου της Πόρτο
- έκταση 1000 στρέμματα
- επηρεασμένο από διάφορες σχεδιαστικές στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή αντιπροσωπευτικών πάρκων που χτίστηκαν από τον δέκατο έβδομο αιώνα μέχρι τον εικοστό αιώνα.

Πηγή: Loures, L., Santos, R. & Panagopoulos, T., 2007, Urban Parks and Sustainable City Planning - The Case of Portimão, Portugal, WSEAS TRANSACTIONS on ENVIRONMENT and DEVELOPMENT, 171-180.

Πάρκα ως δημόσιοι χώροι

- Τα πρώτα δημόσια πάρκα χρονολογούνται από τη δεκαετία του 1840 στη Βρετανία και τη δεκαετία του 1850 στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά

- Τα πάρκα είναι δημοκρατικά "κοινά" που φέρνουν σε επαφή διαφορετικούς ανθρώπους, υποδηλώνοντας μια αίσθηση κοινωνικής ζωτικότητας που έχει χαθεί σταδιακά τις τελευταίες δεκαετίες, προωθώντας την ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον και την συναναστροφή

Αναγκαιότητα δικτύου πράσινων χώρων για τη διατήρηση της οικολογικής πλευράς ενός βιώσιμου αστικού τοπίου

μέσω

ανάπτυξης πρασίνων διαδρόμων και χρήση αυτοχθόνων ειδών, προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες

Πάρκα ως δημόσιοι χώροι

- Ο σύγχρονος χαρακτήρας του δημόσιου χώρου περιορίζεται λόγω της εξυπηρέτησης ιδιωτικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με τον ψηφιακό χώρο, που περιθωριοποιεί τη φύση, και έτσι χάνεται όλο και πιο πολύ το στοιχείο του δημοσίου από αυτόν

- Συχνό φαινόμενο η αναζήτηση νέων κατευθύνσεων σχεδιασμού με στόχο την αποθάρρυνση ή και την απαγόρευση στους «ανεπιθύμητους» χρήστες να χρησιμοποιούν τους δημόσιους χώρους.

- Ο δημόσιος χώρος αποτελεί προνομιακό πεδίο διεκδίκησης του φυσικού στοιχείου στην πόλη, ενώ ταυτόχρονα η διεκδίκηση του φυσικού στοιχείου στην πόλη δημιουργεί την προοπτική μίας καινούριας σχέσης με τον δημόσιο χώρο.

Κοινωνικά Κινήματα πάρκων

People's Park

- Μπέρκλεϊ Καλιφόρνιας, κοντά στο Πανεπιστήμιο Καλιφόρνιας
- δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια του ριζοσπαστικού πολιτικού ακτιβισμού στα τέλη της δεκαετίας του 1960
- νόμιμα η γη είναι ιδιοκτησία του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας
- λειτουργεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 ως δωρεάν δημόσιο πάρκο.

PEOPLE'S PARK

People's Park

Δράσεις

- Διανομή φαγητού
- Καλλιέργειες
- Ομιλίες
- Εκδηλώσεις
- Τοιχογραφίες

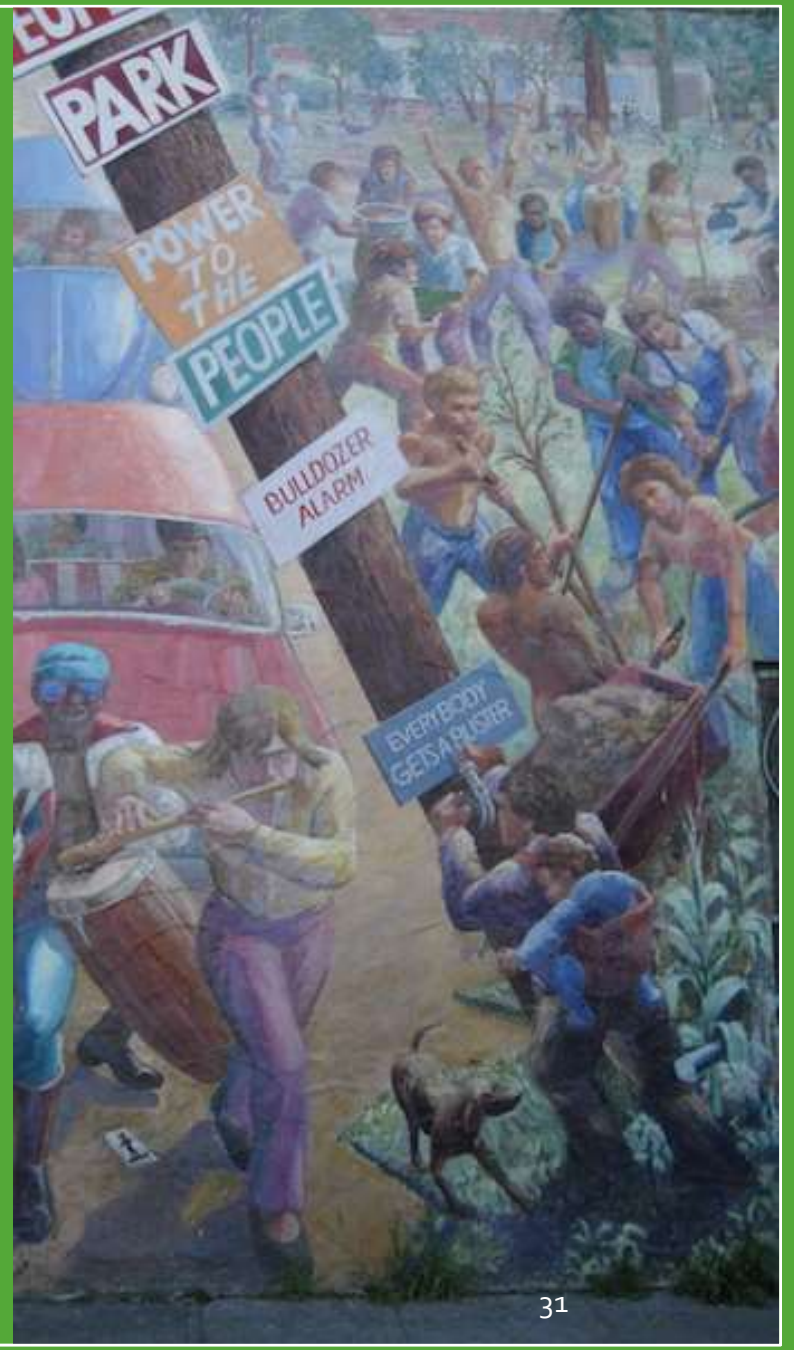

Parc Güell

Parc Güell

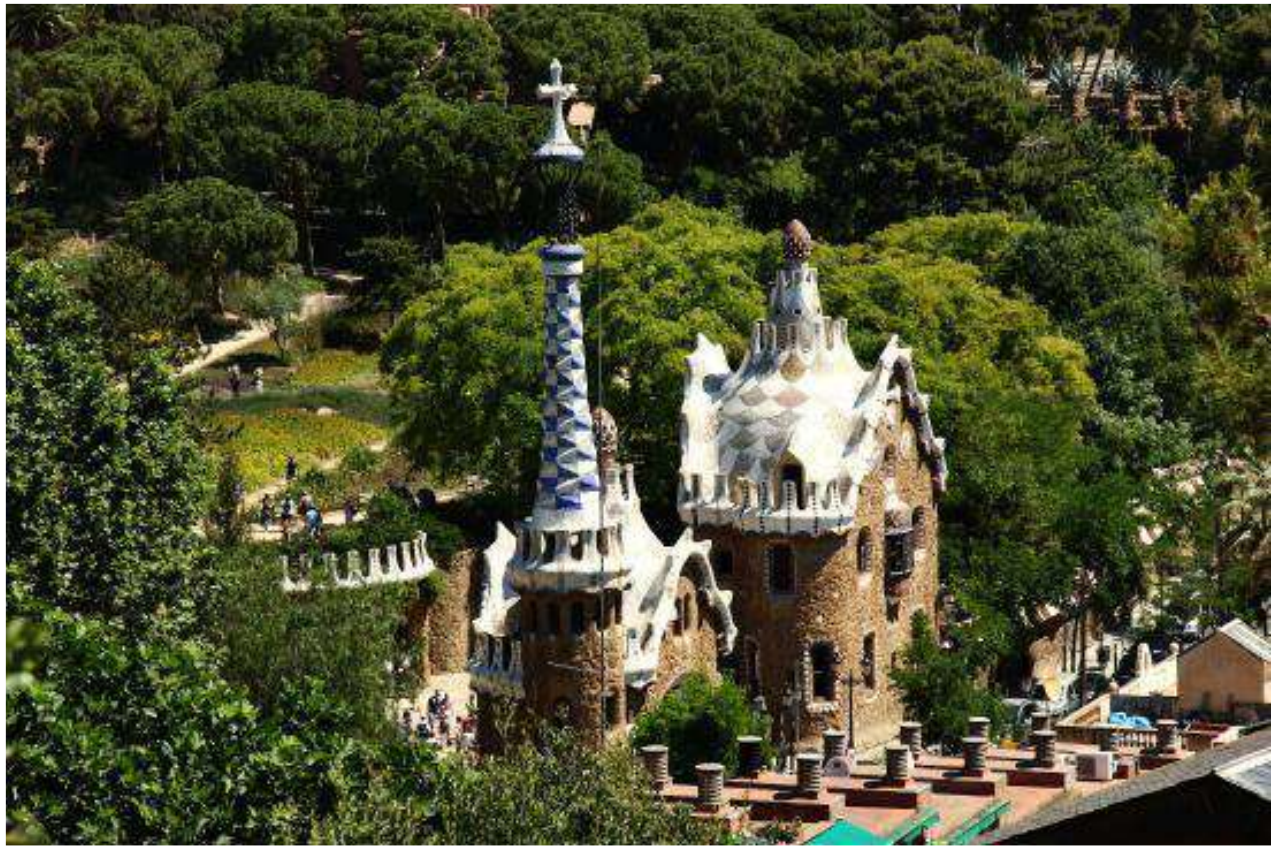

- Βαρκελώνη στην περιοχή Gràcia.
- Αποτελούμενο από δάσος, κήπους και αρχιτεκτονικά στοιχεία του διάσημου αρχιτέκτονα Antoni Gaudí
- Διάρκεια κατασκεύής από το 1900 έως το 1914 και επίσημα άνοιγμα ως δημόσιο πάρκο το 1926.
- Σπίτι Gaudi στο Park Güell ανοίγει στο κοινό ως Μουσείο το 1963.
- Το 1984, η UNESCO ανακήρυξε το πάρκο ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς με την ονομασία "Έργα του Αντόνιο Γκαουντί".
- Χώρος δημόσιο πάρκο που εκτιμάται πολύ από τους κατοίκους της Βαρκελώνης, καθώς και σημαντικό επίκεντρο έλξης για επισκέπτες και τουρίστες.
- Το 2013 χρέωση εισόδου για όποιον επιθυμεί να επισκεφθεί την Μουσειακή Ζώνη (κύρια είσοδος, βεράντα και τα μέρη που περιέχουν ψηφιδωτά), αλλά η είσοδος στο Πάρκο παραμένει δωρεάν.
- Το σπίτι του Γκαουντί, "la Torre Rosa" διαθέσιμο προς επίσκεψη μέσω επιπλέον χρέωσης.

Parc Güell

- Αύξηση επισκεπτών με την έναρξη του πολιτιστικού γεγονότος «Έτος Γκαουντί» το 2002 για την 150η επέτειο του Antoni Gaudí
- Στρατηγική μάρκετινγκ δημόσιου τομέα σήμανε μετατροπή τοποθεσιών κληρονομιάς του Γκαουντί σε σημαντικά αστικά αξιοθέατα.
- Σταθερή προώθηση του πάρκου, ιδιαίτερα μέσω της οπτικής αποτύπωσης της Σαλαμάνδρας και της βελτίωσης της προσβασιμότητας στο πάρκο μέσω λεωφορείων για τα αξιοθέατα, χώρους στάθμευσης και υπαίθριες κυλιόμενες σκάλες – μετέτρεψε το πάρκο σε ένα από τα πιο δημοφιλή αξιοθέατα της πόλης
- Τοπικές δραστηριότητες, εξαφανίζονταν, δημόσιες εκδηλώσεις και φεστιβάλ που κάποτε πραγματοποιούνταν στο πάρκο ακυρώθηκαν και προγραμματίστηκαν αλλού.
- Κοινοτικές δραστηριότητες όπως παραδοσιακές χορευτικές εκδηλώσεις απαγορεύτηκαν και δραστηριότητες των παιδιών απομονώθηκαν σε συγκεκριμένες περιοχές παιδικών χαρών
- Τουριστικές χρήσεις κυρίαρχες στο χώρο του πάρκου. Το 2006 εκτιμάτε μια ποσότητα 2.000 έως 3.000 επισκεπτών την ημέρα, το 2009, εκτιμάται 14.400 ανά ημέρα ώσπου το 2013, ο αριθμό ανήλθε σε 25.000 επισκέπτες την ημέρα

Parc Güell

- 2009 έως 2011, δημιουργία συνέλευσης γειτονιάς υπεράσπισης του πάρκου
- Μετά από αντιδράσεις, προσωρινή εγκατάλειψη ιδέας της ρύθμισης της εισόδου και της επιβολής εισιτηρίου στο πάρκο. Αλλά για λίγο καθώς η τοπική κοινή γνώμη εξακολουθούσε να εκφράζεται περιοδικά κατά της «υποβάθμισης» και της «ανασφάλειας» του πάρκου.
- Εφαρμογή του ρυθμιστικού σχεδίου το 2012 και το 2013 διαμόρφωση «μνημειακής ζώνης» (ούτε το 20% της συνολικής έκτασης) και εφαρμογή πληρωμής εισόδου για τους τουρίστες σε αυτή αλλά επιτρέποντας στους κατοίκους των κοντινών γειτονιών να την επισκέπτονται δωρεάν.
- Μετατροπή επισήμως του πάρκου σε «υπαίθριο μουσείο».

Parc Güell

- Δημιουργία Πλατφόρμας για την υπεράσπιση του Πάρκου Güell, το 2012 (Plataforma Defensem el Park Güell)και ενάντια στον περιφραγμένο χώρο.
- Αποτελούμενο από: από μέλη του κινήματος των 15M - Indignados Movement (Δυναμικό κίνημα κατά της λιτότητας στην Ισπανία), πρώην μέλη της "συνέλευσης γειτονιάς υπεράσπισης του πάρκου", άτομα από άλλες τοπικές συλλογικότητες, μέλη περιθωριακών πολιτικών κομμάτων και καλλιτέχνες, πωλητές, βιοτέχνες που εργάζονται στο πάρκο και άτομα που απλώς ήθελαν να «κάνουν κάτι» ενάντια στο σχέδιο.
- Στόχος κινήματος: «το Park Güell δημόσιο και ελεύθερο για όλους»
- Μάρτιο του 2013, 50.000 υπογραφές ενάντια στην περίφραξη.
- Για αποφυγή διαμάχης με πολίτες - Δημοτικό Συμβούλιο θέσπισε τριπλή στρατηγική με στόχο την απομάκρυνση του πάρκου από την κοινότητα και το κοινό (δημόσιο): 1. Ακύρωση φεστιβάλ και εκδηλώσεων εδώ και χρόνια, 2. Σαφής συλλογιστική στρατηγική για να επισημανθεί η περιοχή ως «τουριστική». 3. Ευθύνη στους πολίτες να φροντίζουν το πάρκο με την καταβολή τέλους

Πάρκο Αντώνης Τρίτσης

Τοποθεσία πάρκου

- δυτική Αθήνα
- Ίλιον & Άγιοι Ανάργυροι-Καματερό
- έκταση 913.236 τ.μ.

Πάρκο Αντώνης Τρίτσης

Δραστηριότητες x_i	Συχνότητα f_i	Σχετική συχνότητα f_i(%)
Περίπατος	51	85,0
Βόλτα με τα παιδιά	17	28,3
Αθλητισμός	24	40,0
Βόλτα τον σκύλο	14	23,3
Επίσκεψη καταστήματος	14	23,3
Συμμετοχή στα κοινά	8	13,3
Πολιτιστικές εκδηλώσεις	28	46,7
Συνάντηση με φίλους	36	60,0
Άλλο	3	5,0
Ελλιπείς τιμές		0

Δραστηριότητες επισκεπτών

- <u>16-29 & 50-75 ετών</u>

  υψηλότερο ποσοστό επίσκεψης καταστήματος από συμμετοχή στα κοινά

- <u>30-49 ετών</u>

  συμμετέχει στα κοινά με 33,3% & χαμηλό ποσοστό επίσκεψης καταστημάτων

Πάρκο Αντώνης Τρίτσης

Συλλογικές συναντήσεις

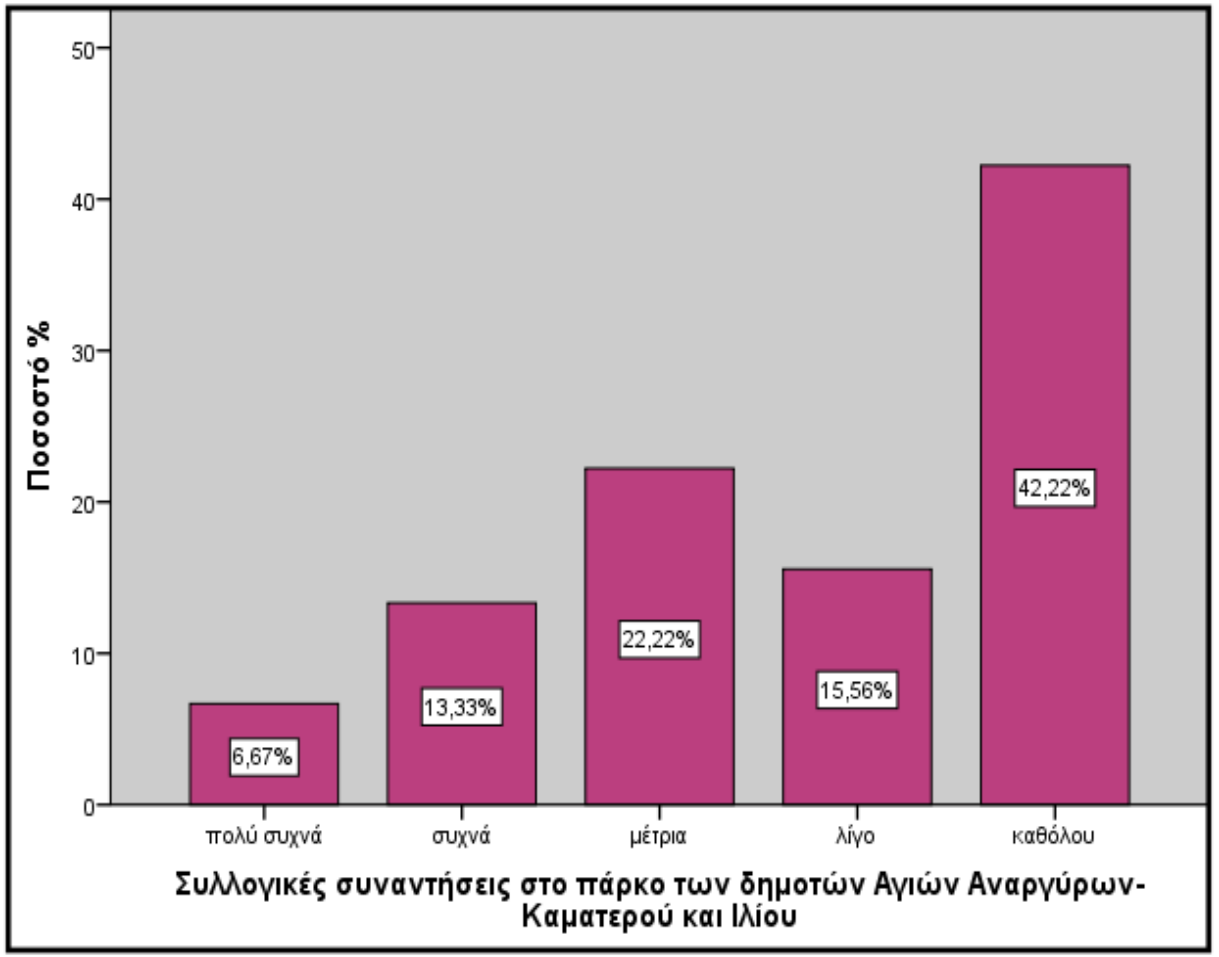

Πάρκο Αντώνης Τρίτσης

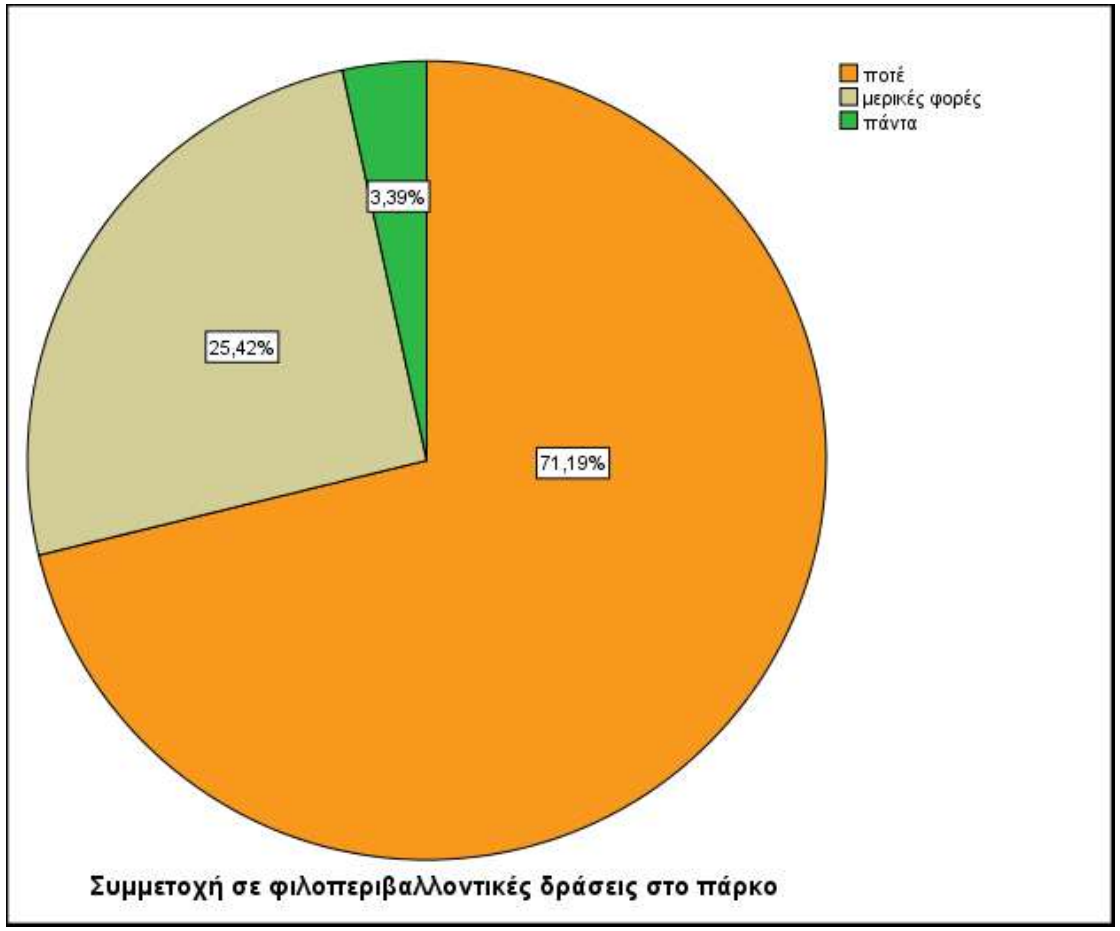

Συμμετοχή σε φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις

- 16-29
  συμμετέχουν «πάντα»
  με ποσοστό 0%
- 30-49 & 50-75
  συμμετέχουν «πάντα»
  με ποσοστά 5,6% και 5,3%
- γυναίκες
  συμμετέχουν «πάντα»
  με ποσοστά 6,0%
- άνδρες
  συμμετέχουν «πάντα»
  με ποσοστό 0%

Πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου»

Πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου»

Συχνότητα επίσκεψης κατά την διάρκεια των μέτρων περιορισμού εν μέσω της πανδημίας την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου

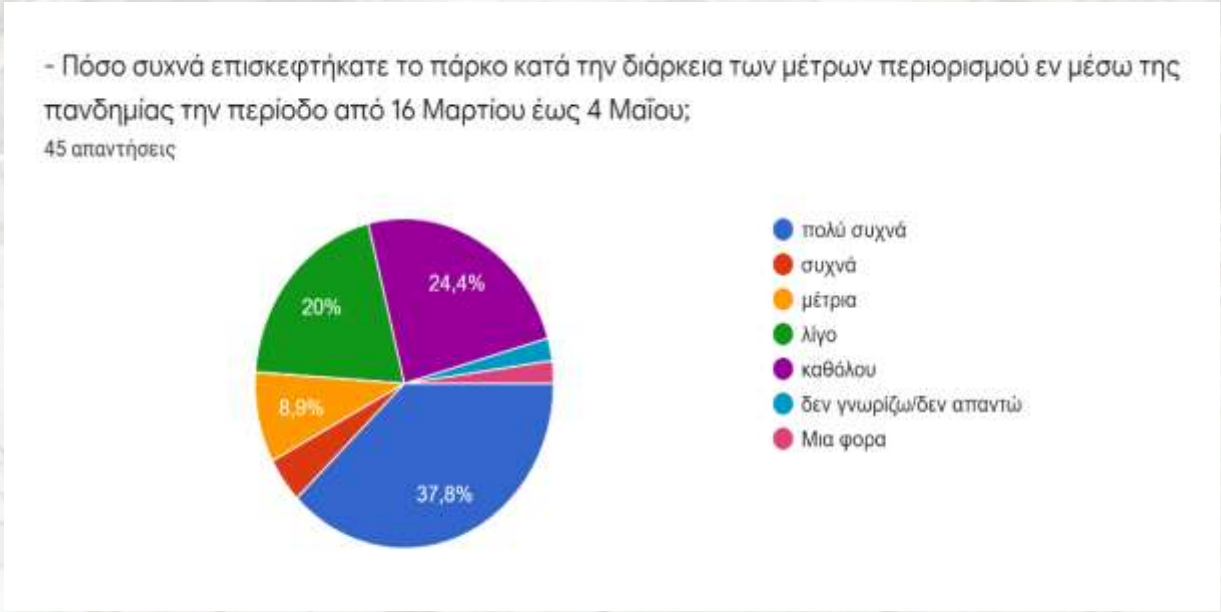

- <u>16-29 ετών</u>: 42% δεν επισκέφτηκε το Λόφο καθόλου, 33% το επισκέφτηκε λίγο.
- <u>30-49 ετών:</u> 59% επισκέφθηκε το πάρκο πολύ συχνά και το 6% συχνά, 12% επέλεξε καθόλου και ένα 11% λίγο.
- <u>50 έως 75 ετών</u>: 40% «πολύ συχνά» , όμως 27% καθόλου και 20% λίγο.

Πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου»

Διαφορά στην συχνότητα επίσκεψής στο πάρκο πριν και μετά τα μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας

Διαφορά στην συχνότητα επίσκεψής για την ηλικία 16-29 στο πάρκο πριν και μετά τα μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας;

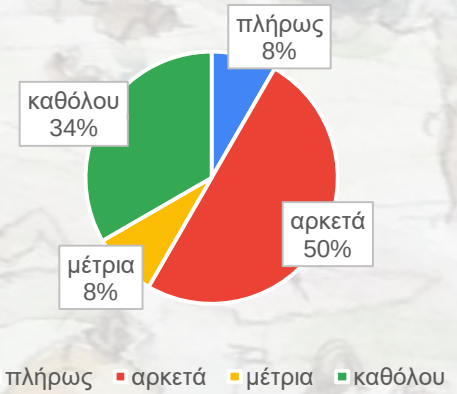

Διαφορά στην συχνότητα επίσκεψής για την ηλικία 30-49 στο πάρκο πριν και μετά τα μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας;

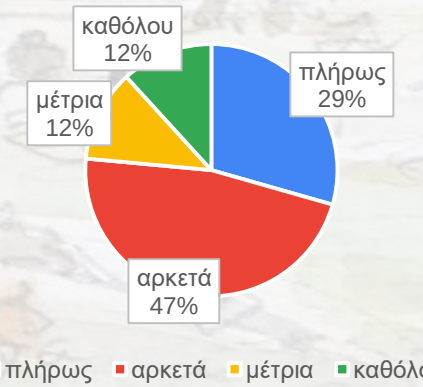

Διαφορά στην συχνότητα επίσκεψής για την ηλικία 50-65 στο πάρκο πριν και μετά τα μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας;

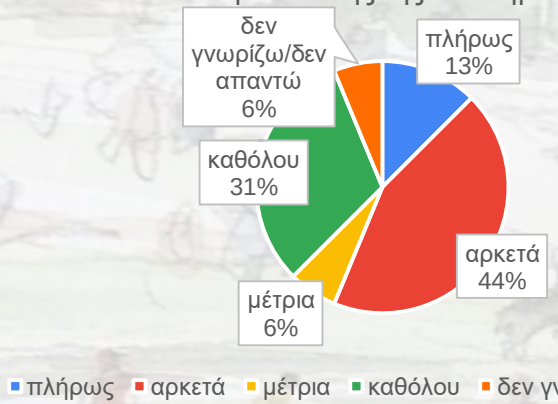

Πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου»

Δραστηριότητες, για τις οποίες οι συμμετέχοντες της έρευνας επισκέπτονται το πάρκο

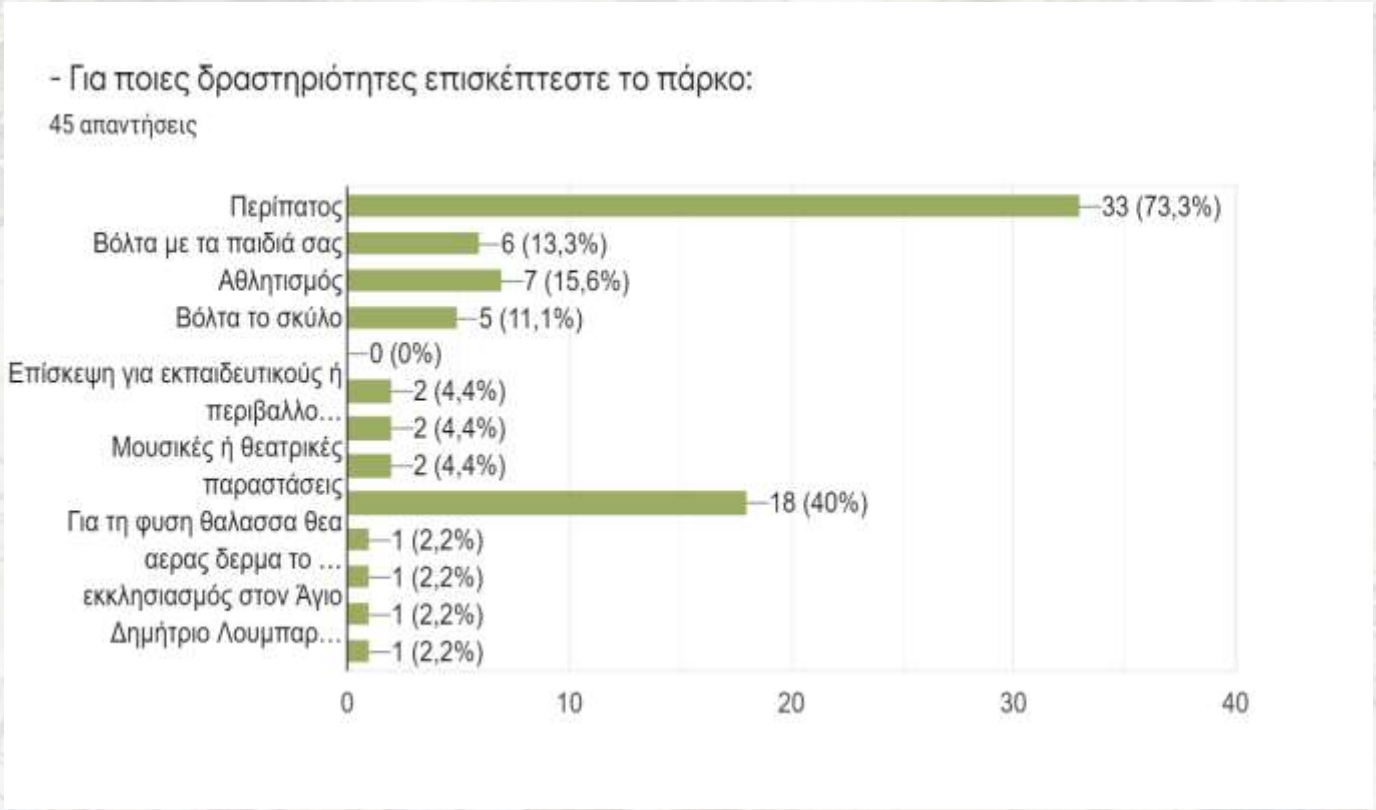

- 73,3% επισκέπτεται το πάρκο για περίπατο
- 40% επέλεξε συνάντηση με φίλους
- 15,6% οι αθλητικές εκδηλώσεις
- 13,3% η βόλτα με τα παιδιά
- 11,1%. η βόλτα το σκύλο
- **4,4% η συμμετοχή στα κοινά**

Πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου»

Συχνότητα συλλογικών συναντήσεων των συμμετεχόντων στο πάρκο

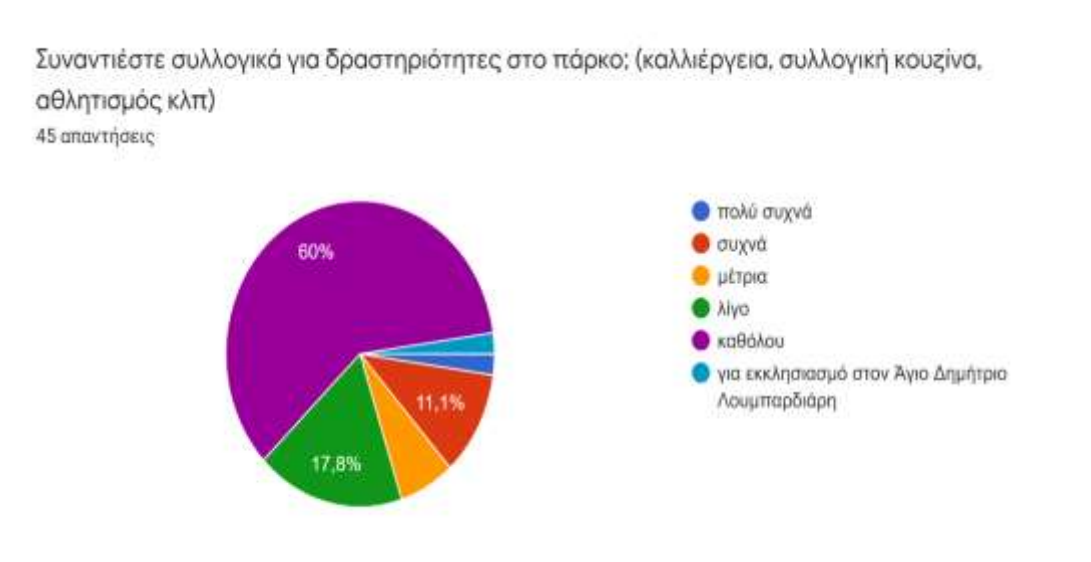

Συμμετοχή ερωτηθέντων σε συνελεύσεις στο πάρκο

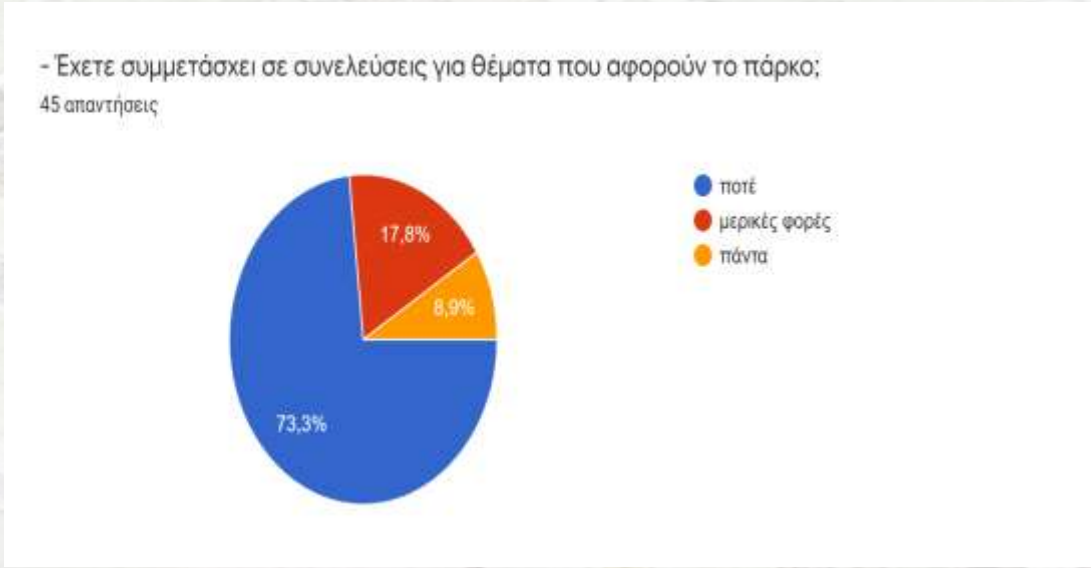

Πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου»

Συμμετοχή ερωτηθέντων σε φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις στο πάρκο

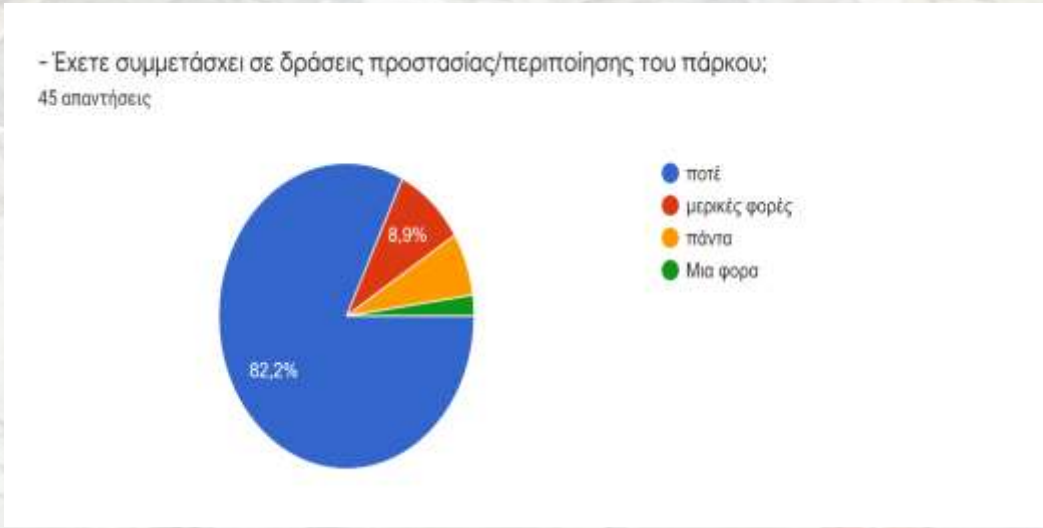

Πρόθεση συμμετοχής του κόσμου σε φιλοπεριβαλοντικές δράσεις για το

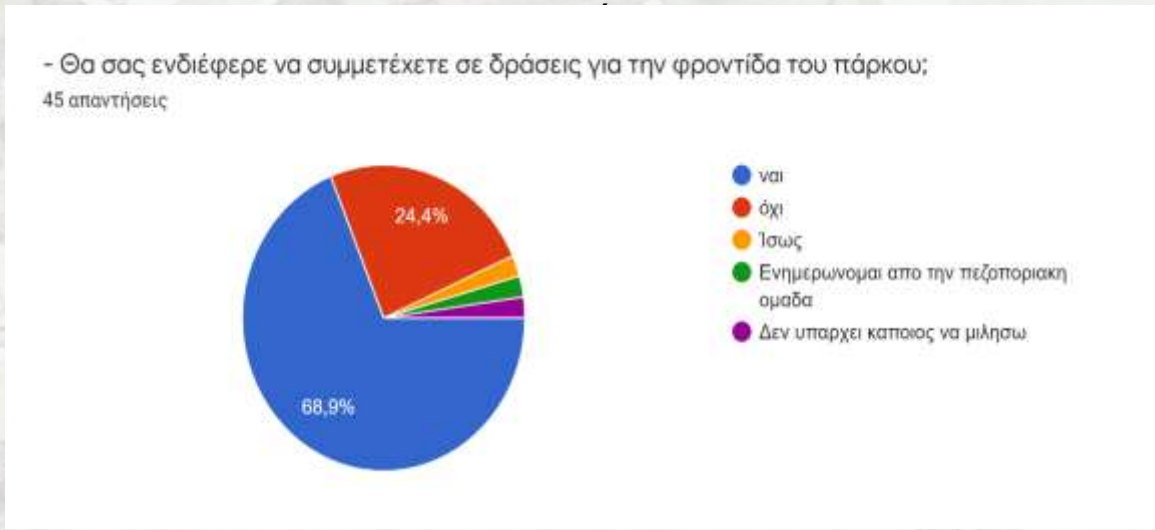

Πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου»

Θέση ερωτώμενων για ενδεχόμενη περίφραξη ολόκληρης της έκτασης του πάρκου

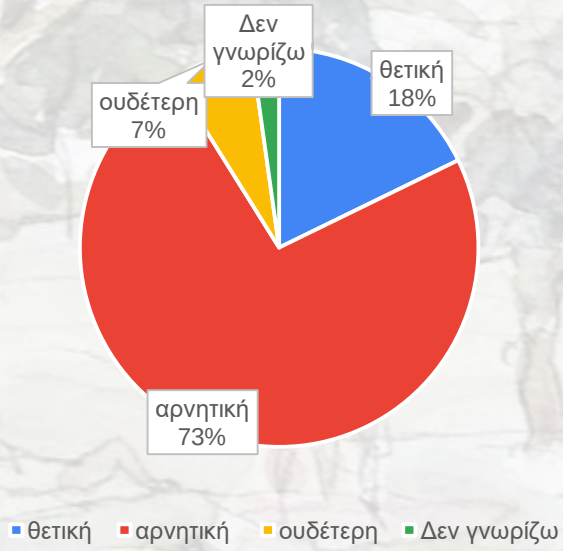

Θέση ερωτώμενων για το αν η επιβολή αντιτίμου για την είσοδο στο πάρκο είναι ανασταλτικός παράγοντας για την επίσκεψή τους στο πάρκο

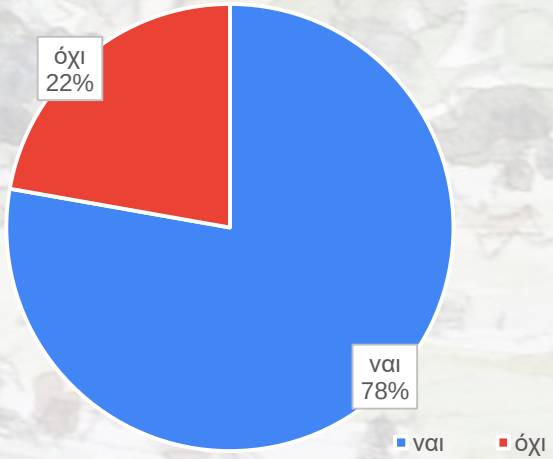

Θέση σε σχέση με την 24ωρη λειτουργία του πάρκου

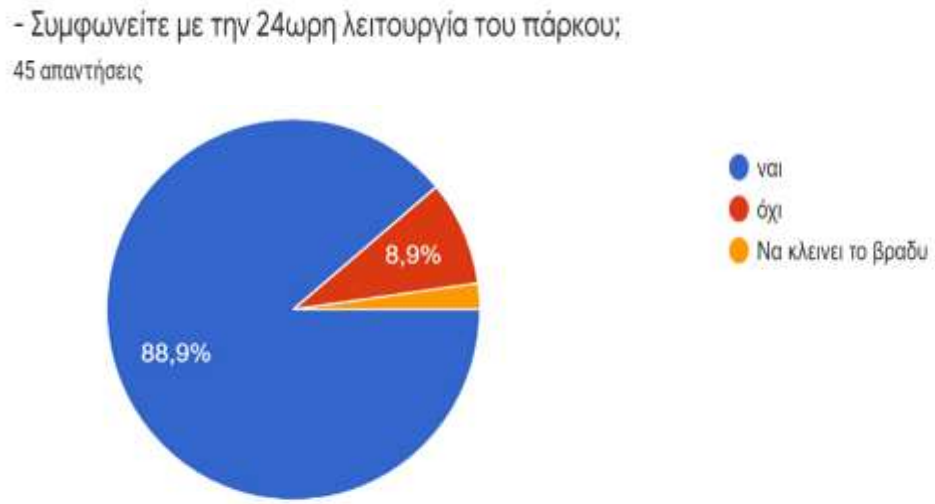

Βάσει των αποτελέσματα των ερωτηματολογίων

- Καθιέρωση στην αντίληψη πολλών ανθρώπων για τακτική επίσκεψη σε πράσινους χώρους και πάρκα

- Σημαντικός ο ρόλος των αστικών πάρκων που είχε πρόσβαση το κοινό, στον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες προσαρμόστηκαν στα μέτρα περιορισμού της πανδημίας.

- Υποβάθμιση της έννοιας της γειτονίας καθώς δεν δημιουργούνται κοινωνικές σχέσεις και συναναστροφές.

- Αδυναμία συμμετοχής σε διαδικασίες κοινής επιμελητείας για τους ελάχιστους εναπομείναντες πράσινους δημόσιους χώρους τους οποίους θα έπρεπε να κατέχουν και να διαχειρίζονται από κοινού.

- Μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων κάθετα αντίθετο στην επιβολή κάποιου αντιτίμου για την είσοδο στο πάρκο, στην κατάργηση της 24ωρης λειτουργίας και στην ύπαρξη περίφραξης. Άρα αντίθετοι με πολιτικές πράσινου αστικού εξευγενισμού.

Ομοιότητες συλλογικοτήτων «Αγρός» και «Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων-Θησείου-Κουκάκι» στα πάρκα της Αθήνας

- ❖ Στέγαση ομάδας σε χώρους που καταλήφθηκαν από τους ίδιους
- ❖ Θέσεις ενάντια σε περίφραξη, έλεγχο και εμπορευματοποίηση δημόσιων ελεύθερων χώρων
- ❖ Ενεργή συμμετοχή σε κοινωνικό-πολιτικές κινητοποιήσεις για διεκδίκηση και απαίτηση καλύτερων και δικαιότερων συνθηκών για όλους
- ❖ Πραγματοποίηση δράσεων αυτό-μόρφωσης, αυτό-οργάνωσης και αυτονομίας,
- ❖ Πραγματοποίηση παιδικών εργαστηρίων αυτό-μόρφωσης, καλλιέργειες και δεντροφυτεύσεις.
- ❖ Οργάνωση ανοιχτών συνελεύσεων για θέματα που αφορούν τον χώρο δράσης τους

- Οι δράσεις που αναφέρθηκαν είναι σε συμφωνία με τους Χέλφριχ & Μπόλιερ (2016), κατά τους οποίους:
  - τα κοινά ακμάζουν κυρίως έξω από την αγορά και το κράτος και στοχεύουν στην επίλυση πραγματικών προβλημάτων και παρέχουν αποτελεσματική αυτοδιακυβέρνηση

- Όπως, υποστηρίζει και ο Harvey (2012), η σχέση μεταξύ της κοινωνικής ομάδας και του περιβάλλοντος, που απειλείται ως κοινό, θα πρέπει να επιτυγχάνεται συλλογικά και μη εμπορευματικά, μια διαδικασία που έχει στόχο την απομάκρυνση από την λογική των ανταλλαγών και των αξιών υπερεκτίμησης της αγοράς.

Φαινόμενα πράσινου αστικού εξευγενισμού που ήρθαν αντιμέτωπα τα κοινωνικά κινήματα πάρκων Στο πάρκο του Λόφου Φιλοπάππου και στο πάρκο Γκουέλ:

- έντονη προσπάθεια ιδιωτικοποιήσεων από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς
- προσπάθειες επιβολής αντιτίμου και στην περίπτωση του Γκουέλ Παρκ είναι υποχρεωτική πλέον πληρωμή εισιτήριου για συγκεκριμένο τμήμα
- έλξη από φορείς του κράτους για το περιβάλλον, αρχαιολογικές υπηρεσίες και δημοτικές αρχές για προστασία και διαχείριση
- Εφαρμογή πολιτικών με κερδοσκοπικά κίνητρα αδιαφορώντας για τους κατοίκους, εκτοπίζοντάς τους και στερώντας τους το δικαίωμα στη φύση.

Συμφωνία με την άποψη των Anguelovski et al. (2019), που υποστηρίζουν

κοινότητες χαμηλού εισοδήματος και κοινότητες μεταναστών αντιμετωπίζουν:

- καλά τεκμηριωμένες μορφές αδικίας λόγω πολιτικών για το περιβάλλον
- λιγότερη πρόσβαση σε περιβαλλοντικές ανέσεις όπως οι χώροι πρασίνου
- πιο εκτεθειμένοι σε κλιματικούς κινδύνους και επιπτώσεις
- λιγότερη πρόσβαση σε πόρους.

Προτάσεις Αντιμετώπισης Πράσινου Αστικού Εξευγενισμού

- Ανάγκη ύπαρξης ενός πράσινου σχεδιασμού υποδομών για την προσαρμογή του κλίματος και την προστασία του περιβάλλοντος
- Προγράμματα χρηματοδότησης που θα διασφαλίσουν την προστασία των αποθεμάτων κοινωνικής και δημόσιας στέγασης
- Δημιουργία νέας μόνιμης προσιτής στέγασης για διαφορετικά εύρη εισοδημάτων κοντά στην υποδομή ανθεκτικότητας για το κλίμα.
- Επενδύσεις σε πράσινες υποδομές που θα πρέπει να οικοδομήσουν την προσαρμοστική ικανότητα των ευάλωτων κατοίκων τόσο στις κλιματικές επιπτώσεις όσο και στον εκτοπισμό.

Δύο αντίθετα ιδεολογικά οράματα της φύσης και του σκοπού του δημόσιου χώρου

Χαρακτηριστικά πρώτου οράματος

- κοινωνικά κινήματα, συλλογικότητες, ακτιβιστές, μεγάλο μέρος των κατοίκων και άστεγοι
- χρήση αστικών πάρκων για να προώθηση οράματος με ελεύθερη αλληλεπίδραση και απουσία εξαναγκασμού από ισχυρούς θεσμούς
- ο δημόσιος χώρος αποτελεί απεριόριστος χώρος μέσα στον οποίο τα κοινωνικά κινήματα μπορούν να οργανωθούν και να επεκταθούν
- βασικό εργαλείο εφαρμογής: τα κοινά

Χαρακτηριστικά δευτέρου οράματος

- εκπρόσωποι του κράτους ή του δήμου
- οι κοινόχρηστοι χώροι μια ελεγχόμενη και οργανωμένη υποχώρηση
- μόνο ένα σωστά συμπεριφερόμενο κοινό μπορεί να βιώσει το θέαμα της πόλης.
- βασικό εργαλείο εφαρμογής: οι περιφράξεις.